

Үсөнов И.М.

ТУРЦИЯ ЧАНАКАЛЛЕ 18-МАРТ УНИВЕРСИТЕТИ ЖАНА АНЫН БИЛИМ БЕРҮҮ СИСТЕМАСЫ ЖӨНҮНДӨ УЧКАЙ СӨЗ

Үсөнов И.М.

УНИВЕРСИТЕТ ЧАНАКЕЛЛЕ 18-МАРТ И О ЕГО СИСТЕМЕ ОБРАЗОВАНИЯ НЕСКОЛЬКО СЛОВ

I.M. Usenov

UNIVERSITY CANCELLE 18-APR AND ABOUT HIS SYSTEM OF EDUCATION A FEW WORDS

УДК:371/37

Бул макалада Кыргыз Республикасынын билим берүү системасы менен Турция Чанаккале 18-март Университетиндеги билим берүү системасынын өзгөчөлүктөрү жана айырмачылыктары баяндалат.

Глобалдашуу мезгилинде адам баласы агымга жараша агып, мезгилден артта калбай окуп, билим-илим алуу ар бир адамга суудай керек болуп турган чакта өлкөбүздөгү жогорку окуу жайларын заманбап өнүктүрүү бүгүнкү күндөгү негизги маселелердин бири.

Өлкөбүздөгү жогорку окуу жайлар арасында Баткен Мамлекеттик Университети да өз тарыхында жакшы жемиштүү ийгиликтерге жетишип азыркы учурда бир топ адистиктерди даярдап билим берүү жолунда. Албетте, ар бир иштин кыйынчылыгы, түйшүгү бар демекчи университетибизде окуу процесси бир топ кыйынчылыктарга учурап, билим берүү системасынын өзгөрүүсү, тактап айтканда, бакалавр системасына өтүү бир катар кыйынчылыктарды жаратты. Кантсе да, жалпы жамаат менен биргеликте бул жаңы кирген системаны өздөштүрүп, мүчүлүштүктөрдү акырындык менен жоюуга жетиштик.

Баткен Мамлекеттик Университетинин ийгиликтеринин бири болуп саналган Турция Республикасынын 18-март Университети менен болгон карым катнаштын түзүлүшү университетибиз үчүн аз да болсо жакшы жышаанга алып келет деген ойдомун.

Чанаккале 18-март Университетинде 15 күн ичинде көптөгөн пайдалуу маалыматтарды алууга жетиштим деп ойлойм. Аталган Университеттин Гуманитардык билим берүү факультетинде болуп, Англис тили мугалими ага окутуучу филология илимдеринин кандидаты Куршат Жасур менен биргеликте факультеттин өзгөчөлүктөрүн өз көзүм менен көрүп жана ошондой эле практика жүзүндө да байкоого, салыштырууга мүмкүнчүлүк түзүлдү.

Куршат Жасур агай бакалавр системасы жөнүндө жалпы түшүнүк берип, бир канча өтүлүүчү сабактар боюнча бир бирден түшүндүрмө берди. Аларда студенттердин контингенти, адистиктер боюнча кафедралардын саны көп болгондуктан, дисциплиналардын майда тармактары да кеңири

окутулат экен.

Сабактардагы мугалим менен окуучунун ортосундагы байланыш өтө эркин. Чындыгында, түрк мамлекетинин чөйрөсү башка болгондуктанбы, мугалимдердин эркин сабак өтүүсү мага аябай жакты. Студенттердин баарыдан да сабакка жоопкерчиликтүү мамиле кылганы, берилген тапшырманы өз учурунда аткарып тапшыруусу – бул түрк студенттеринин эң жакшы сапаты катары бааланат экен. Ошого жараша окуу жайдагы студенттер үчүн түзүлгөн шарт өтө жакшы деңгээлде. Албетте, мындай шарттар мамлекеттин социалык-экономикалык абалы менен түшүндүрүлөрү анык. Бирок, билим берүүдөгү негизги роль мугалимге таандык. Мугалим ар бир сабактын максатын туура тандап, ал максаттын үстүндө системалуу иш алып барса, кыйынчылыктарга карабай эле, сапаттуу билим берүүгө жетишет деген ойду айткым келет. Буга карата профессор И.Бекбоевдин “Эгерде мугалим сабактын максатын жана милдетин даана түшүнүп билсе, анда, ал эч бир кыйынчылыкка, татаалдыкка карабастан сабакты өткөрүүгө ынтызар болуп, сабакта окуучулар коллективинин ишин рационалдуу, жыйынтыктуу уюштуруп өткөрүү жөндөмдүүлүгү пайда болот. Мындай учурда мугалим өзүнүн ден-соолугунун начар абалда болушун да, чарчагандыгын да, кыйналгандыгын да сезбей, бүтүндөй берилүү менен сабакты окуучулар үчүн эң кызыктуу, эң натыйжалуу кылып өткөрө алат” – деп айтканы бүгүнкү шарттагы мугалимге дем, күч берип тургандай.

Түрк мамлекетинин билим берүү өзгөчөлүгүн үйрөнүүдө “Англис тили” сабактарын окутуу боюнча көптөгөн өзгөчөлүктөрдү байкадык. «Teaching English to young learners» (Англис тилин жаш балдарга окутуу) деген предмети замандын талабына ылайык жогорку деңгээлде окутууларына күбө болдук. Анткени, бул предметтин өзгөчөлүгү келечек мугалимдерди чыныгы педагог болууга даярдаган касиетке ээ экенине ынандым. Аталган предмет боюнча 1-курстан 2-курска чейин англис тилинин грамматикалык жана усулдук теориясына басым жасап, 3-курстан 4-курска чейин англис тилин окутуунун усулу практикumu окутулат экен. Мындай сабакта студенттердин өзүн-өзү башкаруу,

өз алдынча иштөө мүмкүнчүлүгү жаралат. Себеби, студенттер сабактын жүрүшүндө ар кандай презентацияларды, демо сабактарды көрсөтүп, окутуучу студенттерге багыт көрсөтүп, каталарын түзөп, усулдук жактан эле багыт берип турса сабак жемиштүү болот.

Ал эми биздин Кыргыз Республикасынын билим берүү системасы жөнүндө сөз болгондо, алдыңкы жогорку окуу жайларды кошпогондо, салттуу усулдар көбүрөөк колдонулат деп айтууга болот. Эгерде, мугалим ар бир сабакты инновацияланган усулдар менен уюштуруп, студенттин инсанына багыттаса, анда, алардын эркин ой жүгүртүү мүмкүнчүлүгүн өнүктүрүүгө шарт түзүлүп, өз алдынча иштөө, өз алдынча ойлоону, өз алдынча жаңы идеяларды ойлоп табуу жөндөмдүүлүгү артмак. Бул учурда студенттердин өз алдынча иштөөсүн формалдуулуктан бошотуу менен, аны аудиториялык окутуунун ажырагыс бир бөлүгү катары өнүктүрүүгө шарт түзүлмөк. Албетте, жаңылануу деген бул түбөлүк токтоосуз процесс, ошондуктан, ар бир мугалимдин учурдун талабына жараша иш стилин жаңылануу багытына буруусу мезгилдин талабы.

Жогоруда айтылгандай глобалдашуу мезгилинде билим берүү тармагынын кызматкерлери мезгилден артта калбай, улуттук баалуулукту сактоо менен өнүккөн өлкөлөрдүн жетишкен жактарын практикабызда өз нугу менен туура пайдалана билсек гана өлкөбүздүн келечеги жөнүндө сыймыктануу сезимдерин жаратса болот. Анткени, өзгөрүүсүз бир эле системада келечек муундарды

илим билимге суугарууга мүмкүн эместиги белгилүү. Мындай таасирлерден улам, мен азыркы учурда жогоруда айтылган (Teaching English to young learners) предметин Баткен мамлекеттик университетинин “Гуманитардык-педагогикалык” факультетинин А-1-11 тайпасында эксперименталдык сабак катары өтүүгө аракет жасап жатам. “Акылыңды ойготпосоң ал жаш баладай уктай берет. Бирок, бала тынч уйкуда дени сак, акыл тынч уйкуда магдырак” – деп кыргыздын улуу акын-жазуучусу Т. Сыдыкбеков таасын белгилегендей өз келечеги жөнүндө ар бир инсан өз акылы менен иштиктүү аракеттерди жасабаса, сырттан келген таасирлер биздин мүмкүнчүлүктөрдү өз кызыкчылыгына пайдаланып кетээринде шек жок. “Акыл айга жеткирет, өнөр көккө жеткирет”, “Акыл оошот, ырыс жугушат” – деген эл арасындагы акылман ойлор да бекеринен айтылбаса керек.

Адабияттар:

1. Айдарова М.Д. “Педагогикалык маданият” – Бишкек, 2012-ж.
2. Бекбоев И., Алимбеков А. “Азыркы сабакты даярдап өткөрүүнүн технологиясы” – Бишкек, 2011-ж.
3. “Teaching English to young learners”. The methodological 20 books in one book. As a compiler book Assist. Prof. Dr. Kurshat Cesur 2006 year.
4. Wagner Scrimppff, J 1982 Open Sesame Picture Dictionary
5. Collins Picture Dictionary for Young Learners Collins ELT Underwood M 1987 Effective Class Management Longman A 1984 1000 Picture for Teachers to Copy Collins
6. Nelson, A and Hale S 1979 The Oxford Picture Dictionary

Рецензент: к.пед.н. Айдарова М.Д.